

IETS OVER TOBIAS BOAS EN ZIJN RELATIES MET HET STADHOUDERLIJKE HOF

DOOR D. S. VAN ZUIDEN.

(Met toestemming van den auteur overgenomen
uit „Die Haghe“.)

Het is wel heel duidelijk en historisch zeker geworden, dat deze wetgetrouwe Joodsche bankiers (de Familie Boas) een zeer belangrijke en loyale rol hebben gespeeld in de Republiek, die zij op financieel gebied meermalen met raad en daad hebben bijgestaan. De positieve bewijzen daarvoor werden zeer versterkt door de publicatie van de Gedenkschriften van Gijsbert Jan van Hardenbroek.

Daarin staat o.a. wat Boas betreft het volgende: „December 1750, werd bedektelijk bij de Generaliteit een millioen genogotieert sonder kennisgeving aen de provintien ofte een negotatie uit te schrijven, alleenig werd Boas en een ander onder de hand gelast, dit gelt te beschikken, 't welk ook geschiedt, die bij betaling considerable daarop winnen”.

Alleen deze weinige regels zouden reeds voldoende zijn om aan te toonen, dat er in die jaren in Den Haag een Jood Boas gewoond heeft, die belangrijke financieele relaties met de Regeering onderhield.

Hoewel in het bovenaangehaalde werk zeer uitvoerig over de familiesamenstelling van Boas is uitgewijd acht ik het nuttig zeer in het kort de familierelaties der Boassen ten opzichte van elkander hier nog even weer te geven, hetgeen tot goed begrip gewenscht is. De meest bekende der Boassen en dezelfde, waarover in het boven aangehaalde bericht van Hardenbroek sprake is, was Tobias Boas.

Deze was 3 Nov. 1696 geboren als zoon van Abraham Boas, die in Joodsche kringen veelal bij zijn tweeden naam Hijman (Chajim) Boas genoemd werd, en diens vrouw Maria Tobias Magnus. Deze Abraham Boas was uit Striem in Posen naar Nederland gekomen en had zich in Den Haag gevestigd. Hij overleed den 18en December 1746 in den ouderdom van 85 jaar. Hij is de eigenlijke stichter geweest van de Bankzaak, die onder de latere leiding van Tobias en diens zonen Abraham en Simeon een zoo belangrijke rol gespeeld heeft, niet alleen in de Nederlanden, maar ook daarbuiten. Zooals het ook gegaan is met de ontwikkeling van het latere bankiershuis Rothschild, zoo ook met dat van Boas. Het had zijn oorsprong in een handel van juweelen en sieraden en ook nog in het midden der 18e eeuw was de handel in die artikelen een onderdeel van de zaken van het Huis.

Tobias Boas, die de zaak door zijn vader opgericht tot grooten bloei wist te brengen en een Europeesche vermaardheid wist te geven, was evenals zijn vader en later zijn zoons een wetgetrouwe Jood, die aan zijn godsdienst onwrikbaar vasthield en zich ook zeer met de voorgeschreven studie der wet in de rabbijnsche litteratuur bezig hield. Tobias stierf op 27 November 1782 en in zeer warme bewoordingen maakte de Haagsche Courant van 6 December daarvan melding, vooral wijzende op zijn groote menschenmin en weldadigheid.

Tien jaren na zijn dood kwam de catastrophie. Het Bankhuis, dat toen onder de leiding stond van Abraham en Simeon Boas, zonen van Tobias, moest 9 Nov. 1792 zijn betalingen

U KENT ONS ADRES?

ALGEHEELE VERZORGING VAN FEESTEN,
RECEPTIES, DINERS, SOUPERS, IJS, (OOK
VOOR DIABETICI) LEVEREN WIJ AAN HUIS
EN IN ZAAL

Heijmans Brood- en Banketbakkerij O.R.T.

Korte Houtstraat 4a b.h. Plein — Telefoon 114375

staken. In het Jaarboek Die Haghe 1919/1920, is aan de hand van een groot aantal archivalia de débâcle van het bankiershuis Boas door mij behandeld.

Dat deze val ook aan het Stadhoudelijk Hof niet onopgemerkt bleef is na hetgeen over de verhoudingen van dit bankiershuis met het Hof blijken zal, niet te verwonderen. In de voor eenige maanden door Mej. Dr. Johanna W. A. Naber uitgegeven brieven van de Stadhoudelijke familie vinden wij mede een aanwijzing hoe deze val de aandacht had van Prinses Wilhelmina. Deze schreef in een brief van 12 November 1792 aan haar dochter o.a. „Boas a fait aussi une espèce de faillite, mais on dit qu'il pourra encore se relever peut-être.”

Dit schrijft een vorstelijke moeder niet aan haar dochter, wanneer het geen diepen indruk op haar gemaakt heeft.

Niet alleen heeft Stadhouders Willem V van de diensten van Tobias Boas gebruik gemaakt, maar ook stond hij reeds in nauwe relaties met Prins Willem IV en diens weduwe Prinses Anna, voor wie hij zorgde dat de inkomsten uit Dillenburg in hun bezit kwamen, waarvoor hij zich bediende van de tusschenkomst van Löw Moses Zurkann en Löw Isaac Zurkann te Frankfort. Het bewijs hiervoor vinden we in de Dillenbursche Generale Rechnung Teutsch-Holländisch waar in 1749 genoteerd staat: „Den Banquier Tobias Boas, derselbe oder viel mehr auf diesen ordre an den Banquier Löw Moses Zurkann in Franckfurth fl. 1000.— Holländisch currant mit 190 stück wichtige Ducaten und 838 Teutsch 1000 Holl.” Herhaaldelijk wordt Löw Isaac Zurkann dan nog genoemd. Op 8 Nov. 1751 draagt Tobias Boas aan den „Regierungsraad” Winter 13173 gld. over aan de Hofkanselarij overgemaakte gelden uit Dillenburg.

Maar ook reeds in 1748, 1749 en 1750 worden herhaaldelijk door Tobias groote bedragen gestort, die door den reeds genoemden secretaris zijn aangeteekend en die Boas uit de Dillenbursche fondsen ontvangen heeft. Op 17 Sept. 1749 werden zelfs „1363 unwichtige ducaten” door Boas omgewisseld voor fl. 6828.12.

Aardig is, dat de roem van Boas als bankier zelfs was doorgedrongen tot den bekenden avonturier Jacob Casanova von Seingalt, die in zijn mémoires, waarin hij ook schrijft over de avonturen, die hij in de Nederlanden beleefd heeft, veel aandacht wijdt aan Tobias Boas, dien hij in 1759 met een bezoek vereerde. Tobias Boas woonde toen in de St. Jacobstraat in het huis genaamd Salomons Tempel, dat op de plaats gestaan heeft, waar nu nog het verlaten Israëlietische Oude Liederen Gesticht staat.

Casanova vertelt dan, dat hij van zekeren heer Cornemann een wissel van drie duizend gulden gekregen had op den Joodschen bankier Boas in Den Haag. Nadat hij bij den

STOFZUIGERS

Eenigszins gebruikt voor de helft van den prijs en minder. Nieuw met korting.

Het Stofzuigerhuis levert alle merken met 1 jaar garantie. Desgewenscht op gem. Conditie.

W. GAILLARD, Jan v.d. Heijdenstr. 130 Tel. 119895

Wij ruilen uw oude Stofzuiger in. Uw 220 v. voor 120 v. of omgekeerd. Leverancier van Rijks- en Gem. personeel.

Drukwerk Bestellen 337340
Drukkerij Bevedeem

gezant d'Affri geweest was ging hij naar Boas, die juist aan tafel zat. Deze zeide aan Casanova, dat hij juist een brief van Cornemann ontvangen had, warin deze met veel lof over hem sprak. Boas zeide langs zijn neus weg in het gesprek, dat hij zeker in Den Haag wilde blijven om het Kerstfeest te vieren, waarop de geslepen Casanova antwoordde, dat hij gekomen was om met hem het Makkabeënfest te vieren, dat in dezelfde tijd viel. Deze opmerking viel in zoo goede aarde, dat Boas hem uitnoodigde bij hem te logeeren. Hij gaf zijn lakei order zijn bagage bij Boas te brengen. Voor hij wegging verzocht hij Boas hem een zaak te laten doen waarmede hij in de weinige dagen die hij in Holland dacht door te brengen een slordige twintig duizend gulden zou kunnen verdienen. Boas nam de zaak voor ernst op en zeide hem zijn gedachte er over te zullen laten gaan en hem den volgende dag te zullen antwoorden. En inderdaad zeide na het ontbijt op den volgende morgen Boas tot Casanova: „ik heb een zaak, waarover ik met U wil spreken” en hij bracht hem naar zijn kantoor waar hij hem eerst de drie duizend gulden in goud uitbetaalde. Het hangt nu slechts van U af in 8 dagen tijd 20.000 gulden te verdienen, waarover U mij gesproken hebt. Zeer verrast door gemakkelijkeheid, waarmede men in Holland geld kon verdienen, want ik had met den Jood alleen maar een loopje willen nemen, dankte ik hem voor dit bewijs van welwillendheid. Hier, zeide Boas, is een mededeeling van de Munt, die ik zoo juist ontvangen heb. Men deelt mij mede, dat 400.000 dukaten geslagen zijn, en dat men mij die tegen den goudkoers verkoopen wil, die nu juist niet hoog is. Iedere dukaat is 5 gulden en twee en drie kwart stuiver waard. Hier is de wisselkoers. Koop de 400.000 dukaten. Breng ze of stuur ze naar Frankfort en neem daarvoor een wissel op Amsterdam, dan verdient U een en een negende stuiver op elke dukaat en dat is juist 20.000 Hollandsche guldens. Verzeke U nog vandaag van het goud en in 8 dagen is U zeker van de winst. Stom van verbazing zeide Casanova eindelijk of de Directie van de Munt geen bezwaren zou maken hem deze geldsom toe te vertrouwen, waarop Boas antwoordde, dat zulks inderdaad het geval zou zijn, maar dat Casanova daarvoor een gelijke som in soliede papieren in onderpand kon geven. Toen hij daarop antwoordde, dat hij zooveel geld noch zooveel crediet had zeide Boas, dat hij dan dit zaakje maar door een van zijn zoons zou laten doen. Hierop ging Boas naar zijn kantoor en Casanova vertrok.

Uit deze mededeelingen van Casanova blijkt wel hoe eenvoudig het ten huize van Boas toeging, maar ook wat een uitstekend financier hij was.

(Wordt vervolgd.)

VRAGENBUS.

Vragen in te zenden aan de redactie van Ha'amoed, v. Linschotenstr. 37. Wanneer de vragen niet voor beantwoording vatbaar zijn — bijv. vragen op politiek terrein — dat wordt dit onder vermelding van de initialen van den vrager in deze rubriek medegedeeld.

No. 23. Wat is de oorsprong van het woord „Tetschen” (sjofar blazen)?

In het werk „Het Joodsch in Nederland” van J. L. Voorzanger en J. E. Polak wordt op pag. 306 het volgende vermeld: „Hierbij komen drie geluiden te pas: tekioh, een een gerekte toon; sjeborim, gebroken geluiden; teruoh, een trillend geluid. — Zou ontstaan zijn uit de samenvoeging van de aanvangsletters dezer drie benamingen.”

J. C. DEKKER, Scheveningen
Conserven, Delicatessen, Groenten, Fruit
STEVINSTRAT 135, TELEF. 552662, GIRO 103827

No. 24. Mag een Jood zich aan een z.g. „verjongingskuur” onderwerpen?

Voor zoover mij bekend is deze kuur niet algemeen erkend door de medici. De transplantatie van klieren is een operatie, die bovendien niet vrij van levensgevaar is. Daar verder de ouderdom een natuurlijk verschijnsel is en geen ziekte kan genoemd worden (hoewel de levenslustige Grieken dat wél deden), zou hier een gewelddadig ingrijpen in de natuurlijke loop der dingen plaats vinden, waarvan het nut verre van vast staat. Het zou dus een Jood niet vrijstaan om zich aan deze nog zeer problematische, en in vakkundige kringen betwiste operatie te onderwerpen.

No. 25. Waarom wordt in Den Haag op Grootte Verzoendag in afwijking van het gebruik elders, het smeekgebed „Rabbas Tseroroeni” drie malen (ochtend-, moesaf- en middaggebed) gezegd?

Het is moeilijk om bij dergelijke geringe afwijkingen van het plaatselijk gebruik een vaststaand antwoord te geven. Vaak ligt de oorzaak in het geheim van het historisch verleden verborgen.

Hier is misschien iets, dat wijst in een zekere richting. De Selicha is door David ben Samuel halevi uit Mainz in ongeveer 1090 op de gruwelen der Kruistochten gedicht. Deze was een bekende geleerde en daardoor heeft zijn gedicht algemeene populariteit verworven. De behandelde stof is een van het echte goloes-type. Vandaar dat in de ritus van Augsburg en Worms dit gedicht reeds in alle drie dag-bidstonden van Grootte Verzoendag wordt aangetroffen.

Daar de Asjkenaziem veel van de Minhag van Worms hebben overgenomen is waarschijnlijk daaruit ons Haagsch gebruik ontstaan.

UIT DE JOODSCHE WERELD.

De bekende Joodsche geleerde Abraham Galanté, Hoogleraar aan de Universiteit te Constantinopel heeft een monografie uitgegeven over twee tot nu toe onbekende Joodsche sekten, welke hij ontdekte. De eerste betreft een Armeensche stam, welke zichzelf „Pakradoeni” noemt en waarvan de leden voornamelijk te Constantinopel gevestigd zijn. Hoewel ze tot het christendom behooren, nemen ze tot heden ten dage toch nog Joodsche tradities in acht. Ze onthouden zich van het eten van varkensvleesch, houden den Sabbath en de treurdagen voor overleden familieleden, terwijl zij slechts onder elkander trouwen. Naar voorkomen en lichaamsbouw zijn het geen Armenen maar Joden.

De tweede sekte wordt gevormd door Joodsche Koerden die in de stad Siird in Turkestan wonen. Ze eten op Pésach geen gezuurd brood maar matsous en vieren oude Joodsche feesten; o.a. ook de Vijftiende Ab. Ook deze stam heeft een zuiver Joodsch type.

Duitschland.

De Israëlit, heeft een artikel van Dr. Béla Galandauer te Eisenstadt gepubliceerd getiteld „Zur Physiologie des Schächtsschnitten. Ist das Schächten eine Tierquälerei.” De conclusie is ook hier:

HEERENKLEEDING

UITSLUITEND BETERE KWALITEITEN,
OOK NAARMAAT. BETALING IN OVERLEG

VERKOOPBUREAU SIBERGSTRAT 2, DEN HAAG
TELEFOON No. 773671, GESLOTEN HUIS

Jozefs rok bij Jakob, ets van onzen beroemden landgenoot Rembrandt. Geïnspireerd door het Bijbelwoord: „Jakob bekeek de rok en sprak, de rok van mijn zoon is het, een wild beest heeft hem opgevreten. Verscheurd, verscheurd is Jozef!” (Genesis 37) schetst Rembrandt ons Jakob op dat moment. De twee kerels, waarvan de een een zeer onguur, harig type, de ander met licht leedvermaak geven een scherpe tegenstelling met de in striemend verdriet uitgeslagen handen van den oude. De vrouw aan de geopende huisdeur gebogen onder de last der tijding symboliseert het leed der komende dagen.

Na het toebrengen van de halssnede komt er van geen kant meer bloed in de hersens, ook niet door de wervelslagaderen. Het dier moet derhalve na weinige seconden bewusteloos worden en kan geen pijn hebben. Het wordt alleen al door de snede verdoofd. Bewegingen, welke het geslachte dier maakt, kunnen alleen reflexen en geenszins bewustzijnsuitingen genoemd worden.

Het aantal Joodsche Crediet-instellingen en voorschotbanken in Duitschland neemt in den laatsten tijd in belangrijke mate toe. Voor Brandenburg werd met steun der Joodsche gemeenten Spandau en Frankfort a.d. Oder een voorschotbank gesticht. Voor Boven-Silezië zal de te Bentheim bestaande voorschotbank vergroot worden. In Zuid-Beieren wordt eveneens een reeks credietbanken gesticht en in Oost-Pruisen zal de bestaande credietbank uitgebreid worden. Ook elders zijn dergelijke banken en kassen in voorbereiding.

De Berlijnsche Joodsche gemeente voert met veel succes het systeem der gemeente-avonden door. Het contact tusschen Bestuur en leden der gemeente wordt ten zeerste bevorderd. De laatste gemeente-avond werd door eenige duizenden bezocht en velen moest wegens plaatsgebrek den toegang geweigerd worden.

De voorzitter Direktor Kleemann sprak over: „Gemeente en de wereld daarbuiten.” Direktor Stahl sprak de plicht

van weldoen. Dr. Breslauer, adm.-leider der gemeente over: De Weg naar de Gemeente. Parnas Graetz over de culturele en sociale problemen der Joodsche groote-stadsjeugd en Parnas Rosenthal over Joodschen geest en Joodsche solidariteit. Zang en instrumentale voordracht werden ter afwisseling geboden.

ONZE ADVERTEERDERS, DIE HA'AMOED
STEUNEN, VERDIENEN DEN STEUN VAN ALLEN
DIE HA'AMOED WENSCHEN TE STEUNEN

Sportkleeding moet sterk zijn

Het is daarom noodzakelijk, dat gij een leverancier kiest waar gij U „safe” voelt. Wij zijn reeds leverancier van verschillende Joodsche verenigingen en dus ook voor U het aangewezen adres.

J. Terheyden Sportkleeding, Tricotages en Manufacturen

Schoolstraat 22
Telef. 116946

Fahrenheitstraat 745
Telef. 337723